

Bibelsk verdenssyn

"Det, man kan vide om Gud, ligger nemlig åbent for dem; Gud har jo åbenbaret det for dem" (Rom 1,19).

Hovedtanke

Det bibelske verdenssyn hviler ikke på en idé, men på et personligt væsen: Gud selv.

Introduktion

Hvad er virkeligt? Hvor naivt spørgsmålet end lyder, har filosoffer fra antikken til oplysningstiden beskæftiget sig udførligt med den. Den holdning, at realiteten entydigt kan beskrives og er identisk med vores sansers iagttagelse, anses i dag for at være forældet. De filosofiske tilgange diskuterer snarere, hvilken rolle vores tænkning og erfaring spiller i fortolkningen af virkeligheden. Ifølge dette betragter vi aldrig verden objektivt eller fra et neutralt perspektiv. Vi filtrerer alting og ser gennem vores egne briller og danner vores syn på verden.

"Ved udtrykket verdenssyn forstår man i dag først og fremmest ... helheden af personlige evalueringer, ideer og synspunkter, der vedrører fortolkningen af verden, individets rolle i den, synet på samfundet og til dels også meningen med livet ... Reflekteres og systematiseres disse overbevisninger og samles de i et sammenhængende hele, kan man tale om et lukket verdenssyn eller et trossystem" (de.wikipedia.org/wiki/Weltanschauung).

"I den postmoderne verden vokser individet ikke længere nødvendigvis op og overtager et verdenssyn fra sine forældre ... men bestemmer selv, hvordan han eller hun vil udtrykke sig selv. Vores udtryk er lig med identitet. Sagt på en anden måde er det postmoderne individ sin egen forfatter og kan skrive sit eget liv og sin egen identitet på tværs af social klasse, etnicitet, landegrænser, historien, traditionen, familien osv. Derfor bliver postmoderniteten også kaldt for individualismens tidsalder" (<https://faktalink.dk/titelliste/postmodernitet/definition>).

Derfor er *verdenssyn* også altid lig med *tolkning af verden*. Søger vi efter realiteten – efter det, der er virkeligt – tilknyttes uvægerligt også filosofiske og religiøse synsvinkler. I denne forstand skal tro på Gud og hans indgriben i denne verden også forstås som et verdenssyn. Samtidig adskiller den sig fra andre tolkninger af verden, idet Skriften forstås som Guds troværdige sandheds- og åbenbaringskilde. I den udfoldes et syn på verden (virkeligheden), der rækker ud over blotte formodninger.

Men hvad "ser" det bibelske verdenssyn?

Meta-fortællingen

Åb 14,6-7

**Hvad siger skriftstedet om Gud?
Hvordan kan denne opfordring imødekommes?**

Til fordybelse

"I Bibelen finder Guds folk et verdenssyn, en meta-fortælling, der strækker sig fra skabelsen til nyskabelsen som en skriftlig beretning om den altomfattende guddommelige plan for verdens frelse fra synd. Selvom enkelte passager og skriftsteder kan bringe trøst i tider med sorg og lidelser samt give vejledning i særlige livssituationer, bør man aldrig miste forbindelsen, som de forskellige passager og emner har til frelseshistoriens store panorama" (Elias Brasil de Souza, *Reflections, The BRI Newsletter*, No. 41, januar 2013, 4).

I en meta-fortælling beskrives et overordnet niveau, hvor alle andre begivenheder meningsfyldt følger sig ind. Englenes budskab spænder buen fra verdensskaberen til verdensdommeren og beskriver kampen mellem guddommelige og sataniske magter og deres indflydelse på jorden. I denne meta-fortælling besejres Guds fjende ved Jesus på korset og udryddes til sidst.

Fortællingen om skabelsen og syndefaldet er grundlaget for frelsens nødvendighed, Jesu død på korset og hans genkomst. Men også andre fortællinger og begivenheder er indlejret i frelsesplanens overordnede koncept: Noahs, Abrahams, Josefs, Marias, apostlenes – og indtil i dag alle Jesu efterfølgeres liv.

Ens verdenssyn og billede af Gud præger ens syn på alt andet – lige fra det, der sker i verden, til det, der sker i ens personlige liv.

Til eftertanke

Tro har tillid til det, som øjet ikke kan se. Øjnene ser den brølende løve. Troen ser Daniels engel. Øjnene ser stormene. Troen ser Noahs regnbue. Øjnene ser kæmper. Troen ser Kanaan" (Max Lucado, kristen forfatter).

Guds eksistens

1 Mos 1,1
ApG 17,24-29

Hvordan beskriver Paulus Gud?
Hvilken praktisk betydning har vers 28a for mig?

Baggrund

"I begyndelsen skabte Gud himlen og jorden." Med denne konstatering begynder Bibelen. Den diskuterer ikke frem og tilbage, om Gud eksisterer, men går i al sin enkelhed ud fra, at han har været fra evighed af. Spørgsmålet er snarere, om mennesket finder ham.

Paulus fornemmer hos athenerne en stor åbenhed for Gud, men forefinder menneskeligt udtænkte billeder og forestillinger. Han præsenterer dem på trefoldig måde for den Gud, der skaber. "Han lader sig ikke opvarte af mennesker, for han mangler ikke noget. Tværtimod er det ham, der giver os alting og har gjort os alle sammen levende" (v. 25, Bibelen 2020). At athenerne har opstillet et alter for *den ukendte gud* viser, at de ikke kender ham. Men Gud har skabt menneskene og ordnet verden på den måde, for at de kan lede efter ham, siger Paulus. Som blinde kan de prøve at finde ham ved at famle sig frem til ham. Om det lykkes dem – som den græsk-stoiske filosofi går ud fra – lader Paulus i sit ordvalg stå åbent. Og alligevel er Gud ikke fjernt fra noget menneske. I hans brev til romerne taler Paulus om Guds selvåbenbaring (Rom 1,19-20).

Til fordybelse

"Jeg tror, at vi alle har en åndelig sultfornemmelse. Den engelske forfatter, Julian Barnes, skriver dette: 'Jeg tror ikke på Gud, men jeg savner ham.' Alle fornemmer dog en vis nervøsitet, en vis iboende uro. Og alle søger! ... Hos mange mennesker har fornemmelsen af, at de er ude på en utilfredsstillt religiøs søgen. De løber rundt i gaderne og er rasende på regeringen eller atomkraften. Folk er simpelthen ikke lykkelige. Deres religiøse energi svæver hid og did. De søger!" (Matthias Matussek, "Spiegel"-Autor, *ideaSpektrum* 51/52 2010, 18). [*Der Spiegel* er Tysklands største og mest indflydelsesrige nyhedsmagasin].

Til eftertanke

"Vi kan lede efter Gud med vores forstand, men vi kan kun finde ham med hjertet" (József Eötvös, ungarsk forfatter og statsmand, 1813-71).

Verdens oprindelse

Job 12,7-10
Joh 1,1-4

**Hvilken indsigt giver det at iagttage naturen?
På hvilken måde er Jesus lys og liv?**

Baggrund

Gud er alle tings skaber. Hvem skulle ikke kunne "høre" naturen tale og "vidne" om Skaberen? Job og hans venner har en fælles forståelse for denne selvfølge. Ligesom Job beskriver Johannes først det skabte. Derefter går begge over til at betragte livet, der ligger i det skabte. Så går Johannes et skridt videre og understreger: "Livet var menneskers lys."

Med ordene *I begyndelsen* henviser Johannes til verdens oprindelse (1 Mos 1,1) og forklarer, at årsagen til alt, der er til, er (Guds-)Ordet (1 Mos 1,3; Joh1,1). I *Ordet* (Kristus) var lys og liv (Joh 1,14). Gennem Kristus *taler* Gud til mennesket, henvender sig til det og bringer lys i dets tilværelse (sml. Es 9,1-5). Det ser ud til, at årsagen til verdens skabelse ligger i hans behov for "at tale", det vil sige livs-skabelse og -design såvel som udveksling med sine skabninger. I måden, hvordan Gud skaber, åbenbarer han sit væsen.

Til fordybelse

Den tyske filosof, matematiker, jurist og historiker Gottfried W. Leibnitz (1646-1716) formulerede det grundlæggende spørgsmål: "Hvorfor findes der noget og ikke ingenting?"

Fysikeren Stephen Hawking (1942-2018) sagde, at det ikke er nødvendigt at bringe Gud i spil, når der tales om universets oprindelse. "Spontan skabelse [oprindelse] er årsagen til, at der findes noget og ikke ingenting."

Matthias Matussek ("Spiegel"-skribent) mente i den anledning: "Spontan skabelse ud af intet? ... Mit begrænsede intellekt siger mig: Af intet skabes intet – der er brug for et ophav, der står uden for rum og tid. Et lignende problem ser jeg i biologien: Hvordan kan der opstå organismer af uorganiske stoffer? Og hvordan opstår bevidsthed af ikke-bevidsthed?" (*ideaSpektrum* 51/52 2010, 17).

Frelsen

Joh 1,4-5.9-18

**Hvilken relation har/havde Jesus til denne verden?
Hvad betyder det for mig at være Guds barn?**

Baggrund

Johannes præsenterer i første omgang Jesus for sine læsere med gådefulde billeder og udtryk. Han jonglerer med ordparret *lys – mørke*, inden *Ordet* forklares i v. 14. Lyset defineres som livet (v. 4). Konklusionen, hvilket resultat mørket bringer med sig, overlader han til læseren. På et senere tidspunkt definerer han dog mørket som værende manglende fællesskab med Gud og onde gerninger, der er uforenelige med dette fællesskab (1 Joh 1,5-6;2,8).

Johannes beskriver fra vers 1 skabelsen og den efterfølgende separation mellem Gud og menneske. Han ser Jesu rolle i, at lyset igen skal bæres ind i verden, så Gud bringes nærmere. Dog med forfærdelse høres: "Mørket greb det ikke" (v. 5), "verden kendte ham ikke" (v. 10), og "hans egne tog ikke imod ham" (v. 11). Man overser det ikke af vanvare. Der er tale om, at man holder fast i mørket, hvorved de mennesker, der bevidst afviser Jesus, afsiger dommen over sig selv (Joh 3,19).

Og alligevel findes der mennesker, som Jesus bliver lys for. Den, der tror på hans navn, bliver Guds barn (v. 12). Ved slutningen af afsnittet viser Johannes, at denne vej er en vej med *nåde over nåde* (v. 16).

Til fordybelse

Det bibelske verdenssyn viser, at mennesket i sin natur holder sig Gud fra livet. Det kaldes også synd. Nødvendigheden af, at Jesus blev menneske (til døden på et kors), viser, hvor fortabt mennesket er i sit væsen og ståsted over for Gud. Det er i sagens natur ikke ædelt og godt, men der er behov for frelsen. Det bibelske verdenssyn med Kristus som centrum inkluderer billedet af Gud og billedet af mennesket.

Kristen dannelse tager det bibelske verdenssyn alvorligt, og kristen karakterudvikling praktiseres ved at ledsage de (os) betroede mennesker ind i fællesskabet med Kristus og i deres omvendelse til Gud.

Kristen etik

5 Mos 6,4-5.10-13
Mark 12,29-31

**Hvilken betydning har udtrykket "Hør, Israel" i dette skriftsted?
Hvordan kan jeg elske Gud med hele mit hjerte?**

Baggrund

"Afsnittet [5 Mos 6] v. 4-9 ophøjes særligt på grund af sin vidtrækkende indflydelse på jødedommen og kristendommen. Vers 4 udtrykker jødedommens trosbekendelse (Shema Yisrael), og i Det Nye Testamente er dette og det efterfølgende vers citeret som udgangspunkt for kristen etik" (Stuttgarter Altes Testament, Bd. 1, 370).

Guds kærlighed til mennesket er grundlaget for kærlighedsbuddet. De 10 Bud er udformningen af dette. Deres udformning er til gengæld baseret på baggrund af udfrielsen fra Egypten (2 Mos 20,2; 5 Mos 5,6; 6,12). Gud udfrier fra træddommen og giver folket en ny lov, en ny etik, der sikrer folkets fremtid (v. 1-3).

I Det Nye Testamente er Jesu korsfæstelse udgangs- og omdrejningspunkt for al kristen etik. Jesus har vist, hvad kærlighed er, og vil forankre den i sine efterfølgere: "Hør, Israel!"

Til fordybelse

I 1990'erne analyserede den katolske teolog Hans Küng emnet verdensreligioner og verdensetik. På FN's generalforsamling i 2001 opfordrede han til at skabe globale etiske normer, for uden global etik ville vores klode ikke overleve.

Spørgsmålet om etiske værdiers bindende karakter opstår først og fremmest, når man fornægter en højere autoritet. Så er mennesket sin egen målestok for, hvad der er ret og rimeligt. Samfundet som summen af individer giver sig selv fælles værdier og erklærer dem for bindende. Den enkelte opfordres til at tilslutte sig kollektivets holdning. Ved samfundsforandringer ændres imidlertid vurderingen af, hvad der er ret og vrang. Den menneskelige etik er ustadig og kræver konstant fællesskabets accept. Kun det, der kommer fra Gud, er varigt.

Til eftertanke

"Jeg glemmer aldrig dine forskrifter, for det er med dem, du holder mig i live" (Sl 119,93, Bibelen 2020)

Verdenssynets konsekvenser

Joh 3,16

**Hvad siger skriftstedet om Guds væsen?
Hvilken opmuntring får læseren?**

Baggrund

Ifølge en undersøgelse fra det amerikanske analyseinstitut Pew Research Center, som adspurgte 1500 danskere om kristendom og tro, svarede 65 procent, at de var kristne, men af disse svarede kun 68 procent, at de troede på Gud. Det er under halvdelen af alle danskere (ca. 44 %) der tror på Gud ifølge denne undersøgelse (Kilde: Kristeligt Dagblad 29. maj 2018). For mange er troen på Gud snarere en diffus forestilling om en overnaturlig kraft. Det Nye Testaments kernetekst præsenterer derimod Gud med udsagnsordene at *elske* og at *give* som en personlig Gud, der indgår i relationer med mennesker, der kommer til tro. Det, som *gives*, er et offer, så mennesket kan få *liv*.

Med sin *enbårne søn* slår Gud bro til mennesket. Bibelen beskriver ham (Kristus) som skaber, frelser og kommende dommer. Hans retfærdighed er rettet mod menneskers behov. Guds godhed får de troende til også at åbne sig for deres medmenneskers behov, og på den måde giver de den videre. Det bibelske syn på verden er baseret på kærlighedens Gud og betragter verden med hans værdier og fra hans perspektiv.

Til fordybelse

Alle sociale etiske værdier og de spørgsmål, der er forbundet med dem, er baseret på et verdenssyn: Menneskets værdighed, racisme, antisemitisme, næstekærlighed, abort, dødsstraf, livets beskyttelse, genforskning, religionsfrihed osv. Verdensbilleder er ikke et filosofisk abstrakt, men gennemsyrligt liv, tanke og handling. Det bibelske verdenssyn stemmer på mange områder overens med andre (humanistiske) idealer. Men intet er bedre egnet til at forbedre verden end det bibelske, for her bliver Guds velvilje synlig.

Resumé

Det bibelske verdenssyn peger på en kærlig Gud, der har omsorg for mennesket. Hans væsen, værdier og gerning præger menneskene og motiverer til ansvarsbevidst handlen.

Spørgsmål til drøftelse

- Udgangspunkt
1. "Jeg tror kun på det, jeg ser!"
- Hvor reel hhv. verdensfjern synes I, denne holdning er?**
- Supplerende spørgsmål
2. **Hvor rammende er udsagnet: "Ingen ser på verden fra et neutralt perspektiv"?**
- 1 Mos 1,1
3. Bibelen begynder ikke med at forklare Gud, men går ganske enkelt ud fra, at han eksisterer.
- Hvad taler i jeres øjne for Guds eksistens?
Hvilken rolle spiller det i jeres liv og hverdag?**
- Joh 1,1-5; 14-17
4. **Hvilket syn på Gud, verden og mennesker fremgår af disse vers?**
- Hvilke konsekvenser ville det have for forståelsen af frelsen, hvis der ikke fandtes en skabelse?**
- Hvilken betydning har udsagnet "Du er skabt af Gud og frelst af ham"?**
- Tillægsspørgsmål
5. **Hvordan møder I mennesker, der ikke kan tro på Gud, eller som på grund af erfaringer udelukker hans eksistens?**
- Mark 12,28-31
6. **Hvad er "kristen etik", og hvad udspringer den af?**
7. **Hvad er konsekvenserne af de forskellige verdenssyn?**
- Spørgsmål til fordybelse